

В.В.Іванова

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Стаття посвящена вопросу формирования творческих способностей студентов. Автор рассматривает условия

формирования творческих способностей в условиях высшей школы.

This article deals with the question of formation of students' creative abilities. The author shows the specific conditions to form students' creative abilities at schools of higher learning.

Актуальність проблеми формування готовності до творчої педагогічної діяльності вже ні в кого не викликає сумніву. Багато авторів у своїх дослідженнях зверталися до цієї теми. Як приклад можна привести роботи Л.В.Кондрашовой, Ш.А.Амонашвили, Н.В.Кухарева, В.С.Решетько. Формування майбутніх педагогів якостей, властивих творчій особистості є одним з основних напрямків сучасної вищої школи. Для успішного формування готовності до творчої педагогічної діяльності як складного особистісного утворення, у навчальному процесі, необхідно визначити цілий ряд вихідних даних. Основне значення у рішенні цієї проблеми має створення необхідних умов навчання, сприятливих становленню майбутніх педагогів як творчої особистості.

Проаналізувавши дослідження різних авторів, провівши ряд експериментів у процесі дисертаційного дослідження, були визначені наступні умови, що найбільше впливають на успішність процесу формування готовності майбутніх учителів до педагогічної творчості:

- наявність у студентів позитивного відношення і стійкої потреби займатися творчою діяльністю;

- чітке уявлення студентами особливостей, змісту, засобів форм і методів творчої педагогічної діяльності вчителя, залучення їх у творчу діяльність професійно-педагогічної спрямованості, знання типових труднощів, що зустрічаються у творчій діяльності вчителя, і здатність вибрати оптимальні способи їхнього подолання;

- стійка потреба майбутніх педагогів у систематичній роботі над собою, подальше вдосконалення своїх творчих здібностей;

- професіоналізація підготовки студентів до творчої діяльності;
- своєчасна діагностика рівнів розвитку в майбутніх педагогів творчих здібностей і умінь організувати не тільки свою, а й діяльність своїх вихованців;
- забезпечувати здоровий клімат у групі, на факультеті, атмосферу загальної зацікавленості у виконанні творчих завдань;
- високий професіоналізм педагогів вищої школи.

На підставі виділених умов можна зробити висновок, що формування готовності до творчої педагогічної діяльності – це не тільки створення запасу професійних знань, умінь і навичок, а і формування особистісних якостей, що сприяють успішному виконанню професійних обов'язків.

Варто помітити, що успішне формування готовності до творчої педагогічної діяльності можливе тільки за допомогою безперервного, послідовного, диференційованого впливу на студентів, за умови своєчасної діагностики, єдності теорії і практики. Для досягнення максимально можливих результатів необхідно, щоб майбутній педагог усвідомив актуальність його творчої діяльності, необхідність одержання практичних навичок творчої діяльності. Іншими словами, успішне формування готовності до творчої педагогічної діяльності прямо залежить від її мотивації.

Також навчально-виховний процес має бути спрямований на створення творчої атмосфери в колективі, у результаті чого з'являється можливість проявити творчу ініціативу кожному студенту. Оптимізація педагогічного процесу здійснювалась в наступних напрямках:

- організація, планування процесу розвитку творчих здібностей студентів;
- формування мотиваційного компонента творчої діяльності;
- диференційований підхід до формування творчих здібностей студентів у залежності від початкового рівня їхньої сформованості і здібностей кожного студента;
- допомога в подоланні основних труднощів процесу

творчої діяльності;

- постановка нових творчих задач, проблематизація змісту утворення.

У першу чергу необхідно активізувати педагогічний процес у бік формування готовності до професійної творчої діяльності. Вивчення теоретичних основ творчості, особливостей педагогічної творчості, методики творчої діяльності у вищій середній школі сприяє цьому.

Для здійснення диференційованого підходу до формування готовності до творчої педагогічної діяльності необхідно провести діагностику початкового рівня сформованості творчих здібностей майбутніх педагогів. Надалі необхідно організувати процес професійного самопізнання, самооцінки, прагнення до самовдосконалення творчих здібностей на основі самодіагностики.

На нашу думку, найбільш ефективне рішення проблеми розвитку творчого мислення відбувається в процесі рішення творчих задач шляхом дидактичної гри, педагогічного тренінгу, практичних задач. Застосування учбово-пізнавальних (творчих) задач у процесі формування готовності до творчої педагогічної діяльності дозволяє створити взаємодія між студентом і викладачем таким чином, що педагог виступає як посередник між студентом і соціальним досвідом який передається в навчальному процесі. При цьому і студент, і педагог являють собою систему зі зворотним зв'язком. Педагог, постійно відслідковуючи засвоєння теоретичних знань і практичних навичок, регулює інтенсивність подачі чергової «порції» нового матеріалу.

Диференційований підхід до процесу формування творчих можливостей майбутніх педагогів у процесі рішення творчих задач у послідовному вивченні матеріалу від простого до складного. При цьому враховується і ріст творчих здібностей. У зв'язку з цим збільшується частка матеріалу, який дається на самостійне пророблення. З огляду на індивідуальні особливості розвитку творчих здібностей студентів викладач може варіювати ступінь складності завдань для кожного з них.

У цілому діяльність за рішенням задач творчого характеру сприяє формуванню творчої спрямованості особистості студента; вивчення виступає визначальним критерієм його готовності до здійснення творчого потенціалу учнів у подальшій педагогічній діяльності.

Особливо ефективні в плані розвитку творчого мислення студентів задачі, які потребують знань, отриманих у процесі вивчення декількох тем чи розділів, вони ставлять тих, яких навчають, у ситуацію вибору, неоднозначності, а також задачі на оригінальність і ефективність мислення, творча уява.

Відзначимо, що педагогічні методи, використовувані для рішення однієї із задач дослідно-експериментальної роботи, одночасно є способами рішення інших. Так, задачі творчого характеру, що використовуються як дидактичний метод формування і розвитку педагогічного мислення і педагогічних здібностей студентів, є і способом їхньої практичної підготовки до творчої педагогічної діяльності. Даний вид навчальної роботи служить також способом формування в майбутніх учителів позитивного відношення до педагогічної творчості, сприяє інтенсивному розвитку їхньої мотиваційної сфери, особливо особистісної значимості творчої діяльності студентів.

Одним з найпростіших прикладів задач творчого характеру є математичні задачі. Рішення математичних творчих задач різної складності забезпечує активну участь усіх студентів у процесі навчання, сприяє поглибленню і закріпленню попередньо засвоєних знань, розкриває критичне, доказове і самостійне творче мислення.

Вивчення й аналіз існуючих психолого-педагогічних і методичних джерел у плані нашого дослідження показали, що творче мислення учнів виявляється в умінні аналізувати і синтезувати, порівнювати, абстрагуватися й узагальнювати, конкретизувати, тобто в умінні виконувати загальні і специфічні розумові дії і застосовувати прийоми розумової діяльності до матеріалу, що вивчається, до рішення задач, до будь-якої життєвої ситуації.

Крім рішення математичних задач, формування творчих

навичок відбувається й у процесі їх складання. Цей процес сприяє розвитку гнучкості мислення, вміння переходити з одного розряду понять до іншого. Особливу цінність для розвитку творчих здібностей представляє створення задач з декількома рішеннями і задачі, рішення яких має практичну цінність у повсякденному житті (у такий спосіб формується неадекватність мислення і мотивація творчої діяльності). Застосування перерахованих вище завдань дало можливість констатувати підвищення інтересу майбутніх учителів до педагогічної творчості, розвиток самостійності їхнього мислення, посилення прагнення до саморозвитку. Збільшилася також "чутливість" студентів до педагогічних проблем.

Для успішного здійснення майбутнім педагогом роботи з розвитку творчих здібностей принципово важливо активне освоєння їм визначеного додаткового теоретичного матеріалу, оволодіння відповідними професійно значимими вміннями в зазначеній сфері педагогічної діяльності.

У процесі придбання студентами теоретичних знань, досвіду творчої діяльності формувався якісно новий рівень їхньої професійної готовності, спрямованість на творчість у професійній діяльності, удосконалювалися вміння розвитку своїх творчих здібностей.

Практична реалізація отриманих навичок і знань, а також їхня самооцінка відбувається в процесі педагогічних ігор під час проведення практичних занять з предметів, участь у НИРС, наукових кружках. Найвищою стадією практичної творчої педагогічної діяльності студентів є педагогічна практика. Під час її проведення майбутні педагоги прилучаються до безпосередньої роботи з розвитку творчого потенціалу учнів (розробка й апробація комплексу творчих завдань для школярів, розвиток їхніх творчих здібностей, діагностика рівня розвитку творчої активності учнів).

Треба зазначити, що процес формування готовності до творчої педагогічної діяльності повинний охоплювати весь період навчання у вузі. На кожному етапі експерименту студенти здобували досвід творчої діяльності з урахуванням зростання її

здібності. Процес формування творчих здібностей студентів здійснюється з декількох етапів: від освоєння теоретичного матеріалу до практичної реалізації отриманих навичок під час проходження педагогічної практики.